

O SOFRA İFTAR SOFRASIYDI

Hız. İbrahim iftar vakti hanesine gelen konuklarını daha önce görmemiş ve tanımamış olmanın endişesini bir kenara bırakarak oruçlu bir gün geçirdikleri düşüncesiyle önlerine hemen yiyecek sunmanın telaşına düşmüştür.

Yol göstericiliğinin kesintisiz ve memnuniyet garantili olduğunu son vahyi Kur'an'ın "Onlara şöyle dedik: "Oradan hep birlikte inin! Tarafımdan size bir rehber gelirse, rehberime uymuş olanlarda ne bir korku olur ne de üzüntü çekerler." (Bakara 2/38) ayetlerinden öğrendiğimiz Rabbimiz, nebilerinin yaşantıları ve mücadelelerinden bizleri haberdar ettiği her kıssada, farklı bir ayrıntıyı bizlere sunmakta ve adeta örnek almamızı istemektedir.

Bazen bir ayet ya da kıssa hızlıca okunup geçilebiliyorken öyle bir an geliyor ki aynı ayet ya da kıssa size farklı bir bakış ve örneklik sunarak zihninizde bir şimşek çakmasına, bir iç ürpertiye ya da hayret makamında bir şaşkınlığa sebebiyet verebiliyor.

İbrahim (a.s)'ın konuklarının anlatıldığı kıssa da böyle kısıslardan biri. Kıssanın anlatıldığı üç ayrı suredeki ayetler şu şekilde;

"Elçilerimiz İbrahim'e, müjde vermek için geldiler: 'Selâm' dediler. İbrahim de 'selâm' dedi. Vakit geçirmeden fırında pişmiş bir buzağı eti getirdi. Ona el sürmediklerini görünce şaşırdı kaldı; onlardan korktuğunu saklayamadı. 'Korkma' dediler; 'Bizler Lut halkına gönderildik.'" (Hûd 11/69-70)

"Onlara İbrahim'in konuklarından da haber ver. Bir gün İbrahim'in yanına girmişler ve 'Selâm (esenlik ve güvenlik dileriz)' demişlerdi. İbrahim: 'Biz sizden

kuşku duyuyoruz' dedi." (Hicr 15/51-52)

"İbrahim'in ikramını gören konukların bilgisi sana ulaştı değil mi? Hani yanına girmiş, 'Selam!' demişlerdi. O (İbrahim): 'Size de selam, tuhaf bir topluluksunuz' demişti. Sezdirmeden hane halkına yönelmiş; besili bir buzağı (pişirtip) getirmişti. Önlerine koydu; 'Yemez misiniz?' dedi. Hallerinden içine korku düştü. 'Korkma' dediler ve ona, bilgili bir oğul müjdesi verdiler." (Zariyat 51/24-28)

İbrahim (a.s)'ın konuklarının anlatıldığı bu kıssanın geçtiği her üç surede de olayın ayrı bir boyutu bizlere sunuluyor olmasına rağmen, Hz. İbrahim ve sofrası hakkında halk edebiyatına konu olan, dini eserlerde yazılan, vaazlarda anlatılan o kadar çeşitli hikâyeler, menkıbeler, kıssalar, şiirler, türküler mevcuttur ki bu anlatımlardan birkaç örnek şu şekilde;

"İbrahim (a.s) misafirperverliği ile meşhur bir zat. Hatta misafir olmadan sofraya oturmaz. Bazen tepelere çıkar misafir ararmış. Bir gün 300 kişilik bir Mecusî kafiləsi oradan geçiyormuş. Karınları acıkmış. İbrahim (a.s)'ı görünce: " İhtiyar, bizim karnımız aç. Nerede yemek yiyebiliriz?" diye sormuşlar. İbrahim (a.s) sevinçle bunları almış evine götürmüş. Hayvanlar kestirip, mükellef bir sofra kurdurmuş ve bir güzel karınlarını doyurmuş.

Kafile yola devam etmek için kalkmışlar. Demişler ki:

"İhtiyar, sana zahmet verdik. Bize çok güzel ikram ettin. Sen de bizden bir şey iste. Bizde verelim ve yolumuza devam edelim."

İbrahim (a.s): "Ben sizden yalnızca tek bir şey isterim. Benim Rabbime bir kere secde edin."

Mecusîler: " Amma yaptın ihtiyar. Başkaları duysa ne der? Bir yemek için din değiştirilir mi? Biz bunu yapamayız."

İbrahim (a.s): "Ben başka bir şey istemem. Serbestsiniz."

Mecusiler: "İhtiyar hele sen aramızdan bir çık. Biz aramızda bir görüşelim."

İbrahim (a.s) çekilince, kendi aralarında konuşmaya başlamışlar. En sonunda yalandan yatalım. Kalbimizi mi okuyacak. Hem ihtiyarı memnun etmiş oluruz. Hem de dinimizden dönmemiş oluruz diye kararlaştırmışlar. İbrahim (a.s)'ı çağırmışlar. "Ey ihtiyar ne tarafa secde edeceğiz" diye sormuşlar.

İbrahim (a.s) kibleyi gösterir. Mecusî kafilesi secdeye kapanınca, İbrahim (a.s) ellerini açar ve şöyle yakarır:

"Ya Rab! Ben yatırdım, vazifemi yaptım. Sen de kalplerine hidayet ver." diye niyaza başlar. Hidayet-i ilahiye şimşegi öyle bir kalplerinde çakar ki, başını kaldıran: "La İlahe İllallah İbrahim Halilullah" der.

Bu da bir başka örnek;

Hazret-i İbrahim "Halîlullah" (a.s) misafiri ve ikramı çok seven biriydi. Sofrasında misafiri olmadığı zaman üzülürdü. Bir defasında misafirsiz sofraya oturmayaacağına yemin etmişti. Hikmet-i ilâhî, evine tam bir ay misafir gelmemişti. O da yeminine binaen sofrayı kurdurup yemek yememişti. Bu duruma son derece üzülen İbrahim (a.s) misafir aramaya koyuldu. Evinden epeyce uzaklaşmıştı. O sırada uzaklarda bir adam gördü. Adama doğru giderek bu ıssız yerde ne aradığını sordu. Adam cevaben:

"Soframa buyur edeceğim bir misafir arıyorum." dedi ve ekledi: "Misafirsiz yemek yemeyeceğime nezrettim. Evime tam üç aydır misafir gelmedi. Ben de misafir aramaya çıktım. Allah'a şükürler olsun ki, seni buldum. Haydi, buyurun da evime gidelim."

Halîl İbrahim (a.s) hayrete düşmüştü. Kendisi evinde bir aydır sofrayı kurdurmamıştı, ama karşısındaki adam, tam üç aydır sofraya oturmamıştı. Birlikte eve gittiler. Allah'ın verdiği nimetlerden yiyip içtiler. Ayrılma vakti geldiğinde "Halîlullah" (a.s) ev sahibinden kendine dua etmesini istedi. Ev sahibinin cevabı manidardı:

"Ben uzunca zamandır dua etmeyi bıraktım. Bundan sonra dua etmeye utanıyorum."

Halil İbrahim (a.s) neden duayı terk ettiğini sorduğunda şu cevabı verdi:

"Yıllardır Rabbimden, 'Yâ Rabbi! Senin dostun, pey-

gamberin benim zamanımda yaşıyormuş. Fakat ben onu göremedim. Ne olur onu bana göster!' diye çok niyazda bulundum. Ama duam bir türlü kabul olunmadı. Ben de Allah (c.c) benim dualarıma icabet etmiyor düşüncesiyle dua etmeyi bıraktım!" dedi.

Adamı dinleyen Halîlullah; "Müjdeler olsun sana ey güzel insan! Allah senin duanı kabul buyurdu. İşte senin görmeyi murat ettiğin Halîl İbrahim Peygamber benim! Demek senin duan kabul olduğu için, Allah beni tâ buralara kadar getirip seninle görüştürdü!" dedi.

Niyeti itibarıyla insanları misafirperverliğe, cömertliğe, paylaşımcı olmaya teşvik eden bu anlatımlar işe yarıyor ve niyet hâsıl oluyor görüntüsü verebilir. Peki, bu anlatımlar kitabımız Kur'an'ın bu kıssayı önümüze sermekteki amacını tam olarak karşılıyor ve kıssa üzerinde düşünme çalışmamızı nihayete erdirmiyor diyebilir miyiz? Ya da soruyu şöyle soralım; Bir Müslüman için İbrahim (a.s)'ın bu kıssa ile anlatılan örnekliği bu tür üretilmiş anlatımlar olmasa anlaşılabilir mi?

Allah indindeki tek dinin İslâm olduğu gerçeğini ve son kitabımız Kur'an'ın anlam bütünlüğünü göz önünde bulundurur, doğru yol üzerine sinsice oturmuş şeytanın şerrinden Rabbimizin korumasına sığınarak kıssaya yaklaşırsak bu tarz uydurulmuş menkıbelerden bağımsız bazı sonuçlara da ulaşmayı Rabbimizden umabiliriz.

Öncelikle meleklerin yeryüzüne inme vakitlerinin tayini bu misafirliğin hangi ana denk geldiğini göstermesi bakımından önemli ve zaten kıssanın sonraki gelişimi bu vaktin bir getirisi.

"Biz Kur'an'ı kadir gecesinde indirdik! Kadir gecesi nedir, sen nereden bileceksin? Kadir gecesi, bin aydan hayırlıdır. O gece melekler, Rablerinin izniyle, her konudaki ruhlarla (kendilerine verilmiş görevlerle) inerler. O gece, tanyeri ağarcaya kadar güvenlik ve esenlik gecesidir." (Kadr 97/1-5)

"HA! MİM! Her şeyi açıkça ortaya koyan bu Kitabı iyi düşünün. Biz bunu bereketli bir gecede (kadir

gecesinde) indirmişizdir. Onunla uyarılarda bulunmaktayız. Karara bağlanmış her iş, o gece paylaştırılır. O işlerin kararı tarafımızdan verilmiştir. Biz elçiler göndeririz." (Duha 44/1-6)

Bu âyetlerden, Hz. İbrahim'e meleklerin bir Kadir Gecesinde geldiğini düşünebilir, dolayısıyla aylardan Ramazan olduğunu ve Hz. İbrahim ile Ailesinin gündüz oruçlu geçirdiği sonucuna ulaşabiliriz. Zira oruç ibadeti İbrahim (a.s)'dan önce de vardır ve yeryüzü yaratıldığından beri ayların sayısı aynıdır.

"Ey inanıp güvenenler! Oruç, sizden öncekilere yazıldığı şekliyle size de yazıldı ki kendinizi koruyasınız." (Bakara 2/183)

"Gökleri ve yeri yarattığı gün, Allah'ın Kitabında olan şudur: Allah katında ayların sayısı on ikidir; bunlardan dördü haram aylardır. İşte doğru hesap budur..." (Tevbe 9/36)

Güneş batmış, gündüz bitmiş ve gecenin ilk dakikaları başlamıştır. İftar yemeği yenilmekte ya da henüz yenilmiştir ki Hz. İbrahim'in konukları bir Müslüman selamıyla belirmiştir.

"Müminler! Kendi evlerinizden başka evlere, kendinizi tanıtıp izin almadan ve orada olanlara selam vermeden girmeyin. Bilgilerinizi kullanırsanız sizin için iyi olan budur." (Nûr 24/27)

Aynı şekilde bir Müslüman selamıyla karşılık veren Hz. İbrahim iftar vakti hanesine gelen konuklarını daha önce görmemiş ve tanımamış olmanın endişesini bir kenara bırakarak oruçlu bir gün geçirdikleri düşüncesiyle önlerine hemen yiyecek sunmanın telaşına düşmüştür.

Evine giderek iftar vakti için hazır edilen ve zaten kırtarılmış durumda olan buzağı etini önlerine getirmişti.

"İbrahim'in ikramını gören konukların bilgisi sana ulaştı değil mi? Hani yanına girmiş, 'Selam!' demişlerdi. O (İbrahim): 'Size de selam, tuhaf bir topluluksunuz' demişti. Sezdirmeden hane halkına yö-

nelmiş; besili bir buzağı getirmişti. Önerine koydu; ‘Yemez misiniz?’ dedi.” (Zariyat 51:25-27)

İbrahim (a.s), Müslüman selamı ile gelen konuklarının, önerine sunulan yemeğe el uzatmamalarına anlam verememiş, iftar yemeğinden başka bir niyetle gelmiş olmaları düşüncesi konukları hakkında korkuya kapılmasına neden olmuştur.

“Ona el sürmediklerini görünce şaşırdı kaldı; onlardan korktuğunu saklayamadı. ‘Korkma’ dediler; ‘Bizler Lut halkına gönderildik.’” (Hûd 11/70)

İbrahim (a.s)’ın konukları, Allah’ın melek elçileri olduklarını, misafirlik sebeplerinin ev sahibine bir çocuk müjdesi vermek olduğunu ve beraberinde Hz. Lut kavmine de gönderildiklerini açıklamışlar İbrahim (a.s)’ın korkmamasını istemişlerdir.

Nitekim daha sonra Lut Kavmine o şiddetli azabın gerçekleşeceğini Hz. Lut’a (a.s) haber vermeye giden elçilerin;

“Misafirler dedi ki: ‘Ey Lut! Biz Rabbinin elçileriyiz; bunlar sana asla ilişemezler. Ailenle birlikte gecenin bir bölümünde (seher vaktinde) ailenle yola çık; karın dışında hiç biriniz arkasına bakmasın. Bunların başına gelecek olan ona da gelecektir. Azapla buluşma zamanları sabahdır. Sabah da yakın değil mi?’” (Hûd 11/81)

Ayetinde görüleceği üzere “...sabah da yakın değil mi?” şeklindeki söylemleri de Kadir Gecesi boyunca bu işlerini yaptıklarının bir delili olabilir.

Şimdi tam burada yukarıdaki uydurulmuş menkıbeleri tekrar aklımıza getirelim. İbrahim (a.s)’ı misafir olmadan sofraya oturmayaacağına yemin ettirenler, misafir aramak için ıssız yerlere götürenler, “Ya Rab! Ben yatırdım, vazifemi yaptım. Sen de kalplerine hidayet ver” vs. dedirtenler nasıl bir örnekliğin vücut bulmasını istiyorlar? Buna karşılık Kur’ân insanlardan sağlıklı bir iman ve sürdürülebilir bir dindarlıktan başka ne istiyor?

“Yakınlarına, yoksullara ve yolda kalanlara hakkını

ver ama saçıp savurma!” (İsrâ 17/26)

“Rahmanın kulları, harcadıkları zaman ne savurganlık yapar ne de cimrilik ederler. Harcamaları ikisinin arasında olur.” (Furkan 25/67)

Âyetlerinin de yer aldığı kitabımız Kur’ân’ın istediği dengeli tavrı tek başına menkıbelerle inşa etmeye kalkmak ve bu uğurda hayal gücünü sonuna kadar kullanmak ancak ifratı ve tefriti doğurur. Bunu maalesef İbrahim (a.s)’ın konukları kıssasında da çokça görüyoruz.

Peki, İbrahim (a.s)’ın konuklarına yaptığı sorgusuz sualsiz yiyecek ikramının nebevi örnekliği nedir? Bu ikramın gösterildiği sofranın iftar sofrası olduğu düşüncesiyle kıssaya yaklaşırsak; İftar vakti “Selam” ile gelen konuğa “Selam” ile mukabele etmek ve her şeyden önce ona hane sahibinin yediği iftar yemeğinin aynısından sorgusuz sualsiz ikram etmekten başka bir şey değildir. Bu da dengeli bir Müslüman için örnek bir tavidir. İftar sofralarının diğer sofralardan farkı yiyeceğin, hangi tencerede ve nerede kaynıyor olursa olsun, ister evde isterse bir organizasyonda, kamuya açık ve ortak bir sofraya olmasıdır.

Kur’an’daki tüm nebileri insanüstü özelliklerle, ulaşılmaz hasletlerle, Kur’an’da yer almayan birçok mucizelerle anlatarak yeryüzünde hayat süren insanlar için örnek alınamaz hale sokmayı maharet sayan zihniyetten İbrahim (a.s)’ın payına, misafir olmadan yemek yememeye yemin ettiği için ıssız yerlerde misafir arayan bir nebi olmak düşmüştür. Oysa İbrahim (a.s)’ın akıllı ve olgun bir düşünce yapısına Rabbimiz sayesinde ulaştığını “Daha önce de İbrahim’e olgunluk vermiştik. Biz ondaki olgunluğu biliriz.” (Enbiya 21/51) ayetinde görüyoruz.

Elbette ki Müslümanın bütün sofraları ikrama açık olmalıdır ama iftar sofrasının farkı bu ikramın bir “selam” sonrası sorgusuz sualsiz yapılmasıdır. Çünkü iftar sofrasının vakti, niyeti bellidir ve artık sofranın imtihanı konusudur.

Muhakkak ki doğrusunu Allah bilir. Vesselam...